

УДК 396:316.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.4>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ – ШЛЯХ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Бондарчук Н.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правознавства
Поліського національного університету
ORCID: 0000-0001-8432-6275
e-mail: bondarchnat@ukr.net

Жінки мають бути усюди, де приймаються рішення
Рут Бейдер Гінзбург,
суддя Верховного Суду США

Бондарчук Н.В. Забезпечення гендерної рівності – шлях до сталого розвитку.

У статті розкривається роль гендерної рівності як ключової складової концепції сталого розвитку в контексті сучасних викликів правової держави. Звертається увага на інтеграцію гендерного підходу до правової системи як необхідної передумови забезпечення соціальної справедливості, економічного зростання та демократичних процесів. Аналізуються міжнародні та національні документи, зокрема Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року». Зроблено акцент на цілі 5 сталого розвитку, що спрямована на досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок. Показано міжзв'язок гендерної рівності з іншими цілями сталого розвитку, зокрема якісною освітою, гідною працею, економічним зростанням та зменшенням нерівності.

У статті простежено еволюцію поняття «гендер» у правовому дискурсі – від психологічного терміну до міждисциплінарної правової категорії. Розглянуто внесок Рут Бейдер Гінзбург у впровадження терміну «gender» у юридичну практику, що відкрило нові горизонти для правозахисних стратегій.

На основі аналізу досліджень українських та зарубіжних вчених, міжнародних рейтингів (Глобального індексу гендерного розриву, Індексу людського розвитку ООН, Індексу гендерної рівності ЄС) зроблено висновки про поточний стан гендерної рівності у світі та в Україні. Висвітлено динаміку змін у різних сферах: політиці, економіці, освіті, охороні здоров'я. Наголошено на недостатньому прогресі в подоланні структурної нерівності, особливо у політичному представництві жінок.

Авторка підкреслює необхідність правового забезпечення не лише формальної, а й фактичної гендерної рівності, що охоплює створення умов для повної реалізації потенціалу кожної особи незалежно від статі. Особлива увага приділена українському контексту, зокрема запровадженню національного Індексу гендерної рівності, який дозволяє цілісно оцінити баланс між жінками й чоловіками в ключових сферах життя. Стаття обґрунтовує необхідність послідовної гендерно-чутливої політики на всіх рівнях державного управління для досягнення цілей сталого розвитку.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, сталий розвиток, жінки, чоловіки, права, можливості, гендерні стереотипи, дискримінація.

Bondarchuk N.V. Ensuring gender equality is a path to sustainable development.

The article reveals the role of gender equality as a key component of the concept of sustainable development in the context of modern challenges of the rule of law. Attention is drawn to the integration of a gender approach into the legal system as a prerequisite for ensuring social justice, economic growth and democratic processes. International and national documents are analyzed, in particular

the UN General Assembly Resolution “Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development». Emphasis is placed on Sustainable Development Goal 5, which aims to achieve gender equality and empower women. The article shows the interconnection of gender equality with other sustainable development goals, including quality education, decent work, economic growth and reduction of inequality.

The article traces the evolution of the concept of “gender” in legal discourse - from a psychological term to an interdisciplinary legal category. The contribution of Ruth Bader Ginsburg to the introduction of the term “gender” into legal practice, which opened up new horizons for human rights strategies, is considered.

Based on the analysis of research by Ukrainian and foreign scholars, international rankings (Global Gender Gap Index, UN Human Development Index, EU Gender Equality Index), conclusions are drawn about the current state of gender equality in the world and in Ukraine. The dynamics of changes in various spheres: politics, economy, education, and healthcare are highlighted. The author emphasizes the lack of progress in overcoming structural inequality, especially in the political representation of women.

The author emphasizes the need to ensure not only formal but also de facto gender equality, which includes creating conditions for the full realization of the potential of each person, regardless of gender. Particular attention is paid to the Ukrainian context, in particular, to the introduction of the national Gender Equality Index, which allows for a holistic assessment of the balance between women and men in key areas of life. The article substantiates the need for a consistent gender-sensitive policy at all levels of government to achieve the goals of sustainable development.

Key words: gender, gender equality, sustainable development, women, men, rights, opportunities, gender stereotypes, discrimination.

Постановка проблеми. У сучасному світі, що стрімко змінюється, ідея сталого розвитку набуває все більшого значення як універсальна концепція, що спрямована на забезпечення добробуту нинішніх і майбутніх поколінь. Однією з ключових передумов сталого розвитку є досягнення гендерної рівності – не лише як морального і правового імперативу, а й як практичного інструменту забезпечення соціального прогресу, економічного зростання та політичної стабільності. П'ята ціль сталого розвитку, визначена в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року», вимагає припинення дискримінації за гендерною ознакою та розширення прав і можливостей жінок і дівчат [1]. У цьому контексті важливим є переосмислення гендерних підходів не лише у сфері політики чи економіки, а й у праві – як фундаментальній системі забезпечення справедливості. Гендерна рівність є міждисциплінарною категорією, що охоплює правові, соціальні, культурні та психологічні аспекти і вимагає інтегрованого підходу до її досягнення. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу сучасних механізмів забезпечення гендерного балансу, оцінки динаміки змін у цій сфері як на глобальному, так і на національному рівнях, а також усвідомлення ролі права у подоланні структурної нерівності та упереджень.

Стан дослідження. Питання гендерної рівності знаходиться в центрі дослідницької уваги науковців України, Європи та світу. Серед українських дослідників даної сфери відомі такі вчені як І. Грицай, яка у своїй докторській дисертації досліджувала теоретико-правовий аспект принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення. Поняття та складові гендерної рівності аналізували О. Білоскурська, О. Львова, Т. Мельник, Н. Оніщенко, М. Федорчук та інші. Серед американських дослідників варто відмітити праці Louise Davidson-Schmich, Farida Jalalzai та Malliga Och, в яких досліджуються теми гендерної рівності та жіночого лідерства у Європі та світі. У публікаціях Рут Бейдер Гінзберг, судді Верховного Суду США, досліджується судова практика щодо забезпечення рівних прав жінок і чоловіків.

Метою статті є комплексне дослідження гендерної рівності як ключового елементу сталого розвитку, аналіз правових механізмів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а також оцінка сучасних викликів і тенденцій у цій сфері на національному та міжнародному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Концепція сталого розвитку є однією з найперспективніших ідеологій третього тисячоліття, що сприяє гармонійному прогресу людства. Вона передбачає досягнення балансу між задоволенням сучасних потреб і збереженням ресурсів для прийдешніх

покоління. Визнаючи важливість цього підходу, 25 вересня 2015 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила Резолюцію «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року», яка окреслила глобальні цілі для забезпечення стабільного майбутнього [1]. У рамках цього порядку денного визначено 17 цілей сталого розвитку та 169 завдань. Це глобальний заклик до дій, спрямований на подолання бідності, збереження довкілля та забезпечення гідного життя для всіх людей до 2030 року. П'ята ціль передбачає досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат. Відтак припинення всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат є не лише базовим правом людини, воно також має вирішальне значення для прискорення сталого розвитку. Варто наголосити, що забезпечення гендерної рівності є як окремою серед цілей сталого розвитку, так і складовою реалізації інших. Зокрема, ціль 4 (якісна освіта) спрямована на рівний доступ до освіти для дівчат і жінок, що забезпечить їхню економічну та соціальну самореалізацію. Ціль 8 (гідна праця та економічне зростання) орієнтована на усунення гендерного розриву в оплаті праці та створення рівних можливостей на ринку праці, що сприяє економічному розвитку. Ціль 10 зосереджена на скороченні нерівності, а саме на боротьбі з дискримінацією, зокрема за гендерною ознакою, та створення рівних можливостей для всіх соціальних груп.

Поняття «гендер» пройшло складний шлях від вузькоспеціалізованого терміну в психології до широкоживаного поняття в міждисциплінарному науковому і правовому дискурсі. У науковий обіг термін «гендер» у його сучасному розумінні був упроваджений американським психоаналітиком Робертом Столлером у другій половині XX століття. Зокрема, він почав використовувати це поняття для позначення соціальних характеристик статі, що проявляються у формуванні ролей чоловіків і жінок у суспільстві [2]. Наприкінці 1960-х років Столлер запропонував чітке розмежування між біологічною статтю та соціокультурними аспектами статевої ідентичності, увівши для останніх термін *gender*. Активне використання цього терміну в судовій практиці стало можливим, зокрема, завдяки Рут Бейдер Гінзбург – видатній американській правниці, судді Верховного Суду США, знаній захисниці прав жінок і гендерної рівності. У 1970-х роках Гінзбург представляла справи, пов'язані з дискримінацією за ознакою статі. В юридичних текстах того часу переважно вживалося слово «sex» для позначення статі. За порадою свого секретаря вона почала використовувати термін «gender», що на той час ще не був усталеним у правничому лексиконі [3]. Заміна терміна «sex» на «gender» мала далекосяжні наслідки. По-перше, вона дала змогу уникнути двозначності й забезпечити більшу юридичну нейтральність у формулюваннях. По-друге, така зміна відображала глибше розуміння соціальних механізмів дискримінації – не лише як наслідку біологічної відмінності, а як результату соціальних очікувань, норм і ролей, що нав'язуються індивіду в межах певного культурного контексту.

На думку І. Грицай, гендерна рівність є правовою категорією, принципом права, і являє собою рівність правового статусу жінок і чоловіків (прав, свобод та обов'язків) і створення умов для реалізації можливостей та здібностей кожної особи у будь-якій сфері життя [4, с. 53]. О. Білоскурська та М. Федорчук наголошують, що «гендерна рівність означає справедливе ставлення до жінок і чоловіків відповідно до їхніх інтересів та потреб. Тобто, гендерна рівність – це процес справедливого розподілу ресурсів, програм і прийняття рішень як для чоловіків, так і для жінок» [5, с. 135]. На думку Н. Оніщенко та О. Львової, поняття рівності статей як соціально-політичного ідеалу може трактуватися по-різному. Зокрема, йдеться про: формальну рівність, яка забезпечується через нормативне закріплення; рівність можливостей, що передбачає створення законодавчих механізмів підтримки окремих соціальних груп задля урівнювання їхнього стартового становища з іншими; а також рівність результатів, яка полягає в активному усуненні бар'єрів, спричинених дискримінаційним минулим, для забезпечення справедливої конкуренції між сторонами [6, с. 5]. Відтак, гендерна рівність є одним із ключових принципів демократичного суспільства та основоположною категорією в сучасному праві. Вона передбачає не лише формальну рівність прав і можливостей для жінок і чоловіків, але й фактичну рівність у доступі до ресурсів, участі в ухваленні рішень, реалізації потенціалу в різних сферах суспільного життя – від освіти і зайнятості до політики, правосуддя та сімейних відносин.

Жінок традиційно асоціюють із комунікативними навичками (наприклад, турбота, доброзичливість, підтримка), тоді як чоловіків – з лідерськими навичками (наприклад, наполегливість, незалежність, змагальність). Крім того, гендерні ролі (чоловічі та жіночі) сприймаються як бінарні та ієрархічні, тобто одна з них (маскулінність) вважається нормою і, відповідно, цінується більше, ніж інша (фемінність). Як наслідок, комунікативні навички пов'язують із нижчим соціальним

статусом і ролями, а лідерські – з вищим статусом у суспільстві [7]. Для зміни такого стереотипу важливою є участь жінок у прийнятті рішень та формуванні політики держави у всіх сферах життя суспільства.

Міжнародна спільнота постійно відстежує ситуацію щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Гендерна рівність є важливим компонентом глобальних досліджень, що підтверджується її включенням у провідні міжнародні звіти. Дослідження доводять, що посилення ролі жінок та їхніх можливостей позитивно впливає на всі сфери суспільного життя, сприяючи економічному зростанню та соціальному прогресу.

Глобальний індекс гендерного розриву є одним із найдавніших інструментів моніторингу (із часу його запровадження у 2006 році), який дозволяє оцінювати, як різні країни справляються зі скороченням гендерних дисбалансів. Він щорічно аналізує рівень гендерної рівності та динаміку його змін у чотирьох основних сферах: економічна участь та можливості, рівень освіти, здоров'я та виживання, а також розширення політичних прав і можливостей.

Глобальний гендерний розрив у 2024 році для 146 країн становить 68,5%. Відсутність значущих, широкомасштабних змін сповільнює темпи прогресу в досягненні гендерної рівності. Згідно з поточними даними, для досягнення повного паритету знадобиться 134 роки – приблизно п'ять поколінь після 2030 року, коли буде досягнуто цілей сталого розвитку [8].

Ісландія залишається лідером рейтингу та єдина пододала 90% розриву (93,5%). Варто наголосити, що у даному рейтингу сім із десяти найкращих позицій займають європейські країни, включно з Фінляндією, Норвегією, Швецією, Німеччиною, Ірландією та Іспанією. До першої десятки також увійшли Нова Зеландія, Нікарагуа та Намібія, тоді як Литва та Бельгія поступилися своїми місцями.

Найгірша ситуація спостерігається в політичній сфері, де ліквідація розриву становить лише 22,5%. В економічній участі досягнуто 60,5%, тоді як освіта та охорона здоров'я демонструють вищі показники – 94,9% і 96% відповідно. Натомість варто зазначити, що з 2006 року найбільший прогрес відбувся саме в політичному представництві (+8,3 в.п.), водночас у сфері охорони здоров'я зафіксовано незначний спад (-0,2 в.п.).

Динаміка змін свідчить про зростання термінів досягнення паритету в освіті (20 років, +4 роки) та політиці (169 років, +7 років). Натомість у сфері економічної участі ситуація покращилася – прогнозований термін скоротився до 152 років (-17 років) [8]. Ці тенденції вказують на сфери, які потребують пріоритетної уваги, та допомагають розробляти ефективні політики для прискорення гендерної рівності.

Індекс гендерної рівності є складовою частиною щорічного Звіту про людський розвиток Програми розвитку ООН (UNDP Human Development Report). Цей показник відображає середній рівень досягнень у трьох основних сферах: довге та здорове життя, доступ до знань та гідний рівень життя. 13 березня 2024 року ООН опублікувала Звіт про людський розвиток 2023-24. «Вихід із глухого кута: переосмислення співпраці в поляризованому світі». Відповідно до цих даних Індекс людського розвитку України становить 0,734, що відповідає 100-й позиції серед 193 держав і територій. За Індексом гендерної нерівності Україна має показник 0,188, що забезпечує їй 48-ме місце. Цей індекс оцінює рівень гендерної нерівності за трьома ключовими напрямками: стан репродуктивного здоров'я, рівень розширення прав і можливостей, а також участь жінок і чоловіків у ринку праці [9].

Оцінка гендерної рівності відіграє ключову роль у формуванні ефективної політики в ЄС. Європейський Інститут гендерної рівності розробив Індекс гендерної рівності для вимірювання прогресу гендерної рівності в країнах Європейського Союзу. Він пропонує всебічний аналіз відповідно до пріоритетів політики ЄС, виявляючи як позитивні тенденції, так і проблемні аспекти. Оцінюються такі показники як насильство, знання, дохід, час, здоров'я, робота та влада. Завдяки цьому можна визначити дієві механізми впровадження змін та вдосконалити стратегії досягнення гендерного балансу.

Індекс гендерної рівності ЄС у 2024 році становить 71 зі 100, що на 0,8 бали більше, ніж у 2023 році, і на 7,9 бали більше, ніж у 2010 році. Найнижчий показник має сфера влади (61,4), але саме вона демонструє найбільший прогрес +19,5 пунктів із 2010 року, включаючи 2,3 бали за останній рік, що складає 60% загального зростання. В інших сферах зміни менш значні.

Рівень гендерної рівності в країнах ЄС варіюється: від 82 балів у Швеції до 57,5 у Румунії. Найбільший річний прогрес показали Мальта (+2,3), Чехія (+2) і Литва (+1,7). З 2010 року най-

більше зросли Італія (+15,9), Мальта (+15,7) і Португалія (+14,9). Половина країн ЄС має понад 70 балів, але лише Швеція перевищила 80. Аналіз показує скорочення розриву між країнами ЄС із 2010 по 2022 рік. 15 країн, зокрема Італія, Португалія та Литва, наблизилися до середнього рівня ЄС, тоді як Чехія, Польща та Румунія відстають [10]. Такими темпами бачення ЄС як «союзу рівності» ще далеке від реалізації. Оскільки навіть найкращі здобутки окремих країн ЄС, ще не гарантують повного досягнення гендерної рівності. Це свідчить про необхідність послідовної політики на всіх рівнях – національному, регіональному й міжнародному.

У контексті забезпечення гендерної рівності в Україні важливою подією стало запровадження у 2024 році національного Індексу гендерної рівності. Він вимірює баланс між чоловіками та жінками в ключових сферах: зайнятість, доходи, освіта, участь у сімейному та суспільному житті, представництво у владі та стан здоров'я. Індекс розроблено з урахуванням європейських стандартів, відтак цей інструмент дає змогу не лише оцінювати рівень гендерної рівності в країні, а й порівнювати його з показниками держав ЄС, де подібні дослідження проводяться з 2013 року [11].

З моменту здобуття незалежності Україна досягла значного прогресу у подоланні гендерної нерівності. Досягнення у правовому регулюванні щодо забезпечення гендерної рівності за останні роки є досить вагомими.

Системне бачення гендерної політики нашої держави закріплено у Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», що набув чинності з 1 січня 2006 року [12]. Його мета – досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя. Цей закон став правовою основою для подальших стратегічних документів, зокрема Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року, схваленої у 2022 році. Стратегія спрямована на формування суспільної культури рівності, що базується на повазі до прав і свобод кожної людини, незалежно від її статі [13].

Значним досягненням нашої держави стало ухвалення Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» у 2012 році. Цей акт заклав правові підвалини для боротьби з усіма формами дискримінації, включаючи гендерну, та продемонстрував прагнення держави до гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами у цій сфері. Зокрема, у 2014 році до нього внесли зміни, що уточнюють поняття «непряма дискримінація» [14].

Не менш важливою віхою стала криміналізація Україною домашнього насильства у 2017 році. Ст. 126-1 Кримінального кодексу України передбачає можливість призначення покарання за домашнє насильство у вигляді позбавлення волі на строк до двох років [15]. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» зміцнює систему захисту постраждалих осіб. Зокрема, він визначає, що дитина яка стала свідком (очевидцем) домашнього насильства, визнається постраждалою [16]. 20 червня 2022 року Верховна Рада України ратифікувала Стамбульську конвенцію (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами). Конвенція змінює акцент з «приватної» проблеми сімейного конфлікту на проблему порушення прав людини та обов'язок держави діяти. Відтепер держава зобов'язана забезпечити не лише покарання, а й запобігання та захист. Ратифікація відбулася на тлі повномасштабної війни Росії проти України, в умовах якої загрози сексуального насильства щодо жінок і дівчат зростають. Конвенція стала частиною відповіді держави на ці виклики [17].

У 2017 році в нашій державі було скасовано заборону на окремі види робіт для жінок, що розглядалося як форма непрямой дискримінації. Це рішення стало ще одним свідченням поступового усунення стереотипів щодо «традиційних» ролей жінок і чоловіків у сфері праці [18]. Подальшим кроком у напрямі забезпечення рівності стало ухвалення у 2021 році Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною» [19]. Позитивним аспектом цього акту є акцент на ролі чоловіків у сім'ї. Права чоловіків у сфері батьківства розглядаються не як альтернатива або загроза гендерній рівності, а як її невід'ємна частина. Забезпечення реальної можливості як жінок, так і чоловіків брати участь у догляді за дитиною – це не лише питання прав, а й передумова для подолання стереотипних уявлень про «природні» ролі статей. Це сприяє більш рівномірному розподілу обов'язків у сім'ї, а також формує у дітей уявлення про рівність як норму.

Отже, Україна поступово формує комплексну систему законодавчих норм, спрямовану на подолання гендерної нерівності та захист прав усіх громадян, незалежно від статі. Послідовні зміни в цій сфері сприяють не лише соціальній рівності та розширенню можливостей для всіх грома-

дян, а й відіграють важливу роль у сталому розвитку економіки країни. А розроблення механізмів моніторингу забезпечення гендерної рівності забезпечує більшу видимість сфер, які потребують вдосконалення, і в кінцевому підсумку допомагає політикам розробляти більш ефективні заходи щодо її досягнення.

Висновки. Гендерна рівність є не лише етичним і правовим імперативом, але й стратегічною передумовою сталого розвитку та ефективного функціонування правової держави. Аналіз міжнародних індексів засвідчує, що попри прогрес у сфері освіти, охорони здоров'я та певні позитивні зрушення в політичному представництві жінок, повне досягнення гендерного паритету залишається віддаленою перспективою. Це вимагає послідовної, цілеспрямованої політики на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Право, як фундаментальна система забезпечення справедливості, відіграє ключову роль у формуванні механізмів подолання структурної нерівності та впровадженні гендерно чутливих підходів у всі сфери суспільного життя. Забезпечення формальної, можливої та результативної рівності між жінками і чоловіками потребує як удосконалення нормативно-правової бази, так і трансформації суспільних уявлень, подолання стереотипів.

Інтеграція гендерного підходу в політику сталого розвитку сприятиме не лише розширенню прав і можливостей жінок, а й загальному підвищенню якості державного управління, соціальної справедливості та економічної ефективності. Україна, впроваджуючи національні індикатори гендерної рівності та адаптуючи кращі міжнародні практики, має потенціал стати прикладом цілісного та системного підходу до подолання гендерних дисбалансів у контексті цілей сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development Resolution adopted by the UN General Assembly. Dated 09/25/2015. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (дата звернення: 14.04.2025).
2. Stoller Robert J. Sex and gender: On the development of masculinity and femininity. New York: Science House, 1968.
3. Toobin Jeffrey. Heavyweight: How Ruth Bader Ginsburg has moved the Supreme Court. *New Yorker*. 03/11/2013. URL: <https://www.newyorker.com/magazine/2013/03/11/heavyweight-ruth-bader-ginsburg> (дата звернення: 14.04.2025).
4. Грицай І.О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. К.: Хай-Тек Прес, 2018. 560 с.
5. Білоскурська О.В. Федорчук М.Д. Гендерна рівність як запорука сталого розвитку. *Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці, 27 жовтня 2023 року)*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2023. С. 135–137.
6. Оніщенко Н.М., Львова О.Л. Гендерна рівність: крок до розвитку чи моральна криза суспільства? *Держава і право. Серія Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 3–11.
7. Davidson-Schmich, Louise, Farida Jalalzai, and Malliga Och. Crisis, Gender Role Congruency and Perceptions of Executive Leadership. *Politics & Gender*. 2023. № 19 (3). 900–907.
8. Global Gender Gap Report 2024 by the World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/> (дата звернення: 14.04.2025).
9. Human Development Report 2023-2024. Breaking the gridlock: Reimagining cooperation in a polarized world. URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24> (дата звернення: 14.04.2025).
10. European Institute for Gender Equality. Gender Equality Index 2024 – Sustaining momentum on a fragile path. URL: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024> (дата звернення: 14.04.2025).
11. Український Жіночий Фонд. В Україні розраховано європейський індекс гендерної рівності. URL: <https://uwf.org.ua/v-ukrayini-rozrahovano-yevropejskyj-indeks-gendernoyi-rivnosti/> (дата звернення: 14.04.2025).
12. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 1 січ.

- 2006 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
13. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 серп. 2022 р. № 752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
 14. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 верес. 2012 р. № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
 15. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
 16. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
 17. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Конвенція Ради Європи. Офіційний переклад. URL: <https://rm.coe.int/1680462546> (дата звернення: 14.04.2025).
 18. Про визнання таким, що втратив чинність, Наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» від 29 грудня 1993 року № 256: Наказ Міністерства охорони здоров'я України 13 жовт. 2017 р. № 1254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1508-17#Text> (дата звернення: 14.04.2025).
 19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною: Закон України від 15 квіт. 2021 р. № 1401-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-20#Text> (дата звернення: 14.04.2025).